

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส ในเขตกรุงเทพมหานคร*

Analysis of the causal relationship of marital happiness in Bangkok

ธีรดา สุวัณณะศรี (Thirada Suwannasri)**

ครรชิต แสนอุบล (Kanchit saenubol)***

อุทัยวรรณ สารพัฒน์ (Uthaiwan Saipatthana)****

เพ็ญนภา กุลนภาดล (pennapa koolnaphadol)*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาโมเดลโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสุขในชีวิตสมรสช่วงต้นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรสที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ สามี ภรรยา ที่แต่งงานและอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความสุขและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส แบ่งออกเป็น แบบวัดความสุข, แบบวัดลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง, แบบวัดการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส และแบบวัดความคาดหวังในชีวิตสมรส มีค่าความเชื่อมั่นที่ .96, .87, .84 และ .96 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรสประกอบด้วย ความคาดหวังในชีวิตสมรส, การสร้างสัมพันธ์ และลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาซึ่งพบว่า ความสุขในชีวิตสมรสได้รับอิทธิพลทางตรงเป็นบวกจากปัจจัยด้านความคาดหวังในชีวิตสมรสสูงสุด มีค่าอิทธิพลทางตรงเป็นบวก

* บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ

(This article aims for publishing knowledge)

** นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนามนุษย์และการให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Student Doctor of Philosophy Program in Research and Development on Human Potentials, Psychology of Human Development and Counseling, Srinakharinwirot University, Thailand) Email: jthida@hotmail.com

*** อาจารย์ที่ปรึกษา ดร. สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Advisor: Doctor, Department of Counseling Psychology, Srinakharinwirot University.

**** อาจารย์ที่ปรึกษา ดร. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Advisor: Doctor, Education and Psychological Test Bureau Srinakharinwirot University.

***** อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Advisor: Assistant Professor Doctor, Faculty of Education, Burapha University.

เท่ากับ .71 รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .67 และได้รับอิทธิพลทางตรงเป็นลบจากปัจจัยด้านลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง มีค่าอิทธิพลเป็นลบเท่ากับ -0.25 ตามลำดับ และความสุขในชีวิตสมรสยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมเป็นบวกจากลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.32 นอกจากนี้ สามารถพิจารณาอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส ได้รับอิทธิพลเป็นบวกจากลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง มีค่าอิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.49 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ พบว่าลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง ความคาดหวังในชีวิตสมรส และการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส สามารถอธิบายความสุขในชีวิตสมรสได้ร้อยละ 88 2) ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในดัชนีกลุ่มสมบูรณ์ พบว่าค่า Chi-square (χ^2) = 36.78, df = 40, p = .61, ค่า GFI = .97, ค่า AGFI = .92, ค่า RMSEA = .00, ค่า SRMR = .04 ส่วนในดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่าค่า CFI = 1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ความสอดคล้อง พบว่า ค่า Chi-square (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่นๆ ชี้ให้เห็นว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ : ความสุข, ความสุขในชีวิตสมรส, ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

Abstract

This research aims to develop a model of causal relationship of happiness in marriage early in Bangkok area. The objectives are to study: 1) to study and develop a causal model in a happy marriage, 2) to determine the consistency of developed causal model in happy marriages based on empirical data. The samples used in this study are husbands and wives, who completed marriage registration and live together in Bangkok. The total of 400 samples are selected by quota sampling. Research tools that are used to collect data is a causal factor measurements towards marital happiness. Research tools used in collecting data is a measure of happiness and causal factor towards marital happiness, which divided as a measure of happiness, coping stance measurement of manner in dealing with the problem, measured in building marital relationships and marital expectations. The conviction value is 0.96, 0.87, 0.84 and 0.96 respectively. The statistic data used in data analysis are average, percentage and standard deviation values. The analysis model are the Pearson correlation analysis to model and the structural analysis of a causal relationship.

The results of research showed that: 1) Factors influencing happiness in marriage consists of expectations in a marriage, marriage relationship and how the couples dealing with problems in their marriage, which found happiness in marriage influenced positively toward the higher expectations in marriage. The direct effect is positive and equal to .71. A minor factor is

that the marriage relationship have the direct effect value equal to 0.67 and influenced negatively from the personality of coping with the problem at the coefficient of -0.25, respectively. Moreover, happy married life influenced indirectly and positively to personality to deal with the problem. The influence coefficient is 0.32. The influence coefficient of the model of causal relationship of marital relationships can also be considered having positive influence from the personality to deal with the problem. With positive influence coefficients of 0.49 2) Results of monitoring the merging of models with empirical data in the index group showed the Chi-square (χ^2) = 36.78, df = 40, p = 0.61, value. GFI = 0.97, the AGFI = 0.92, the RMSEA = 0.00, the SRMR = 0.04. In the index of comparison group, found that the CFI = 1.00, based on consistent criteria that the Chi-square (χ^2). There is no statistically significant and the other indexes suggests that the models based on the assumptions are in harmony with the empirical data

Keywords: happiness, happiness in marriage, causal relationship.

บทนำ

ความสุขในชีวิตสมรส ถือเป็นพลังงานทางบวกที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตสมรส ในการขับเคลื่อนชีวิตคู่ให้ประสบความสำเร็จและมีชีวิตชีวาได้ ปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิมจนกลายเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ทำให้ชีวิตคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก (ปาริชาติ เยพิทักษ์, 2559: 644) ในช่วงต้นศตวรรษที่ 1970 การศึกษาวิจัยในงานต่างๆ พบว่าความสุขในชีวิตสมรสมีแนวโน้มค่อยลดลงตลอดช่วงชีวิตสมรส เนื่องจากการไม่มีแรงสนับสนุนให้เพิ่มขึ้นในปีต่อๆมา สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในยุคต่อมาที่เห็นตรงว่า โดยทั่วไปแล้วชีวิตสมรสจะมีความสุขลดลงไปตามเวลา และยังพบว่าความสุขในชีวิตสมรสจะลดลงในไม่กี่ปีแรกของการแต่งงาน โดยเฉพาะช่วง 5 ปีแรก (Carroll, 2012: 225; citing Kreider, 2005) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ก๊อตแมน และคนอื่นๆ (Gottman; et al. 2000: 42-58). ที่ศึกษาพบว่าอัตราการหย่าร้าง 87% พบในคู่สมรสช่วง 5 ปีแรก โดยเฉพาะอัตราการหย่าร้างสูงที่สุด มักเกิดขึ้นในปีที่ 3 หลังการแต่งงาน (Kurdek, 1999: 1283 - 1296)

นักจิตวิทยาและนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส และเสนอรูปแบบเพื่ออธิบายความสัมพันธ์สาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส เช่น ฮิล (Hill. 1992: 115-125) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ หรือความสุขในชีวิตสมรส ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล/ครอบครัว ปัจจัยด้านความเข้าใจคู่สมรส ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านผลของพฤติกรรม การสร้างความสัมพันธ์ เก็นน์ (Glenn, 1990: 818-831) พบว่า ปัจจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสุขในชีวิตสมรส ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นรูปแบบกลไกการป้องกันตัวที่ติดตัวมา ความแตกต่างทางความคิด ปัจจัยการมีส่วนร่วมระหว่างกัน และ ปัจจัย

ทางด้านสังคมน้อยลง กรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต, 2553: 9-10) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อย่างมีความสุขและความสุขในชีวิตสมรส ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับคู่สมรส ลักษณะบุคคล ลักษณะบุคลิกภาพ และคุณสมบัติบางประการส่วนบุคคลที่ทำให้ชีวิตคู่ลุ่มหลง เช่น บุคลิกที่ยอมรับกันไม่ได้ ความแตกต่างกัน ค่านิยม ทศนคติที่ไม่ตรงกันในการดำเนินชีวิต ความสนใจและการใช้เวลาว่างอื่นๆ เป็นต้น กลุ่มที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพที่มีต่อกัน การสื่อสารที่คุยกันไม่ดี เช่น พูดไม่เข้าใจ หรือพูดไม่ยอมกัน มีความคาดหวังต่อกันในแบบที่เป็นไปไม่ได้ เป็นต้น กลุ่มที่ 3 ปัจจัยอื่นๆ สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัวเดิมที่เข้ามายุ่งมากเกินไป ปัญหาบุคคลที่สามที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น

จากผลการศึกษาแนวคิดและตัวแบบเชิงทฤษฎีของนักวิชาการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในชีวิตสมรส สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในชีวิตสมรส หมายถึง ลักษณะและการแสดงออกของบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลติดตัวมา กระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงการตอบสนองต่อสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในการดำเนินชีวิตสมรส สอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดหลัก 3 ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส ดังนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับคู่สมรส ได้แก่ ลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหา ด้านปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความคาดหวังต่อสถานการณ์ในชีวิตสมรส และปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส ของคู่สมรสในช่วงต้น ที่แต่งงานที่อาศัยอยู่ร่วมกันในกรุงเทพมหานคร และจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเหตุผล และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่ค้นพบจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนในการพัฒนาความสุขในชีวิตคู่ และนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษาคู่สมรสให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้คู่สมรสประสบความสำเร็จ สามารถนำแนวทางไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตสมรสอย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

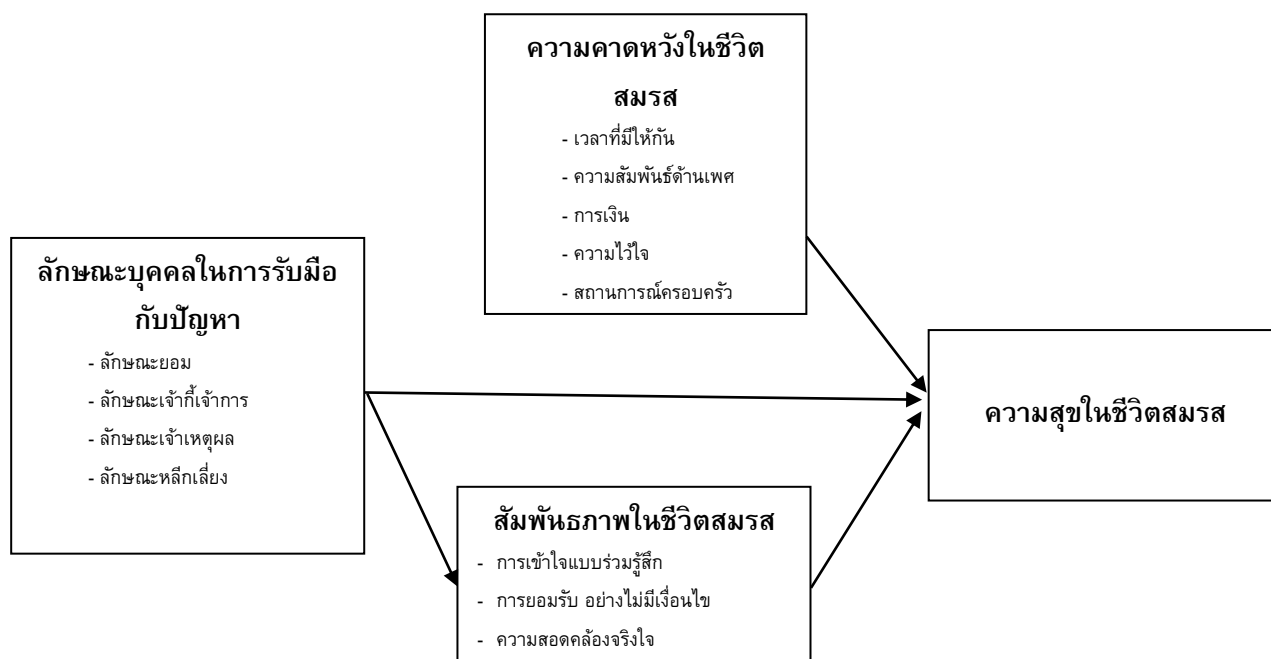
1. เพื่อศึกษาและพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส ของคู่สมรสที่แต่งงานและอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส ของคู่สมรสที่แต่งงานและอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

โมเดลเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส ของคู่สมรสที่แต่งงานและอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาและพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรสกรมสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต. 2553: 9-10) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในชีวิตสมรส และการหย่าร้าง ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ปัจจัยเกี่ยวกับคู่สมรส ลักษณะบุคคล ลักษณะบุคลิกภาพ กลุ่มที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพที่มีต่อกัน การสื่อสารที่คุยกันไม่ และ กลุ่มที่ 3 กลุ่มปัจจัยอื่นๆ ด้านสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสมรส โดยได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดหลัก ในการสร้างตัวแบบเชิงสมมติฐานของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับคู่สมรส ได้แก่ 1) ลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาในชีวิตสมรส (Coping Stances) ตามแนวคิดของ ซาเทียร์ (Satir. 1991) ที่พบว่ามนุษย์เรียนรู้วิธีการรับมือกับปัญหาอย่างไม่สอดคล้อง เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ หรือที่เรียกว่า ลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหา เป็นกลไกการป้องกันตนเองเพื่อให้สามารถอยู่รอดในสิ่งแวดล้อมของตนได้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 แบบลักษณะ(นงพงา ลัมสุวรรณ , 2556: 36 ; นวนันท์ ปิยะวัฒน์กุล. 2545) ได้แก่ ลักษณะยอม ลักษณะเจ้ากี้เจ้าการ ลักษณะเจ้าเหตุผล และลักษณะเฉยใจ ส่วนปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ได้แก่ 2) การสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส ตามแนวคิดของ คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers) ที่แสดงถึงการสร้างความสัมพันธ์ เกิดจากการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข ความเข้าใจแบบร่วมรู้สึกอย่างแม่นยำ และความสอดคล้องจริงใจ สำหรับปัจจัยด้านสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสมรส ได้แก่ 3) ความคาดหวังในชีวิตสมรส ตามสถานการณ์ในชีวิตสมรสในช่วง 1-5 ปีแรก ซึ่งได้แก่ 1) เวลาที่มีให้กัน 2) ความสัมพันธ์ด้านเพศ 3) การเงิน 4) ความไว้วางใจ 5) สถานการณ์ครอบครัว (Creighton University, 2000; Deutsch, 1973; David, Scanzoni, 1979: 61-98; Larzelere, Huston, 1980: 595-604; รุ่งพันธ์ เสงริศมี, 2520: 237-240; สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2544: 71-72; ดวงทิพย์ เรืองสุริยะพงศ์, 2521: 10 อ้างอิงจาก Sussman, Burchinal. 1965) โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเกิดขึ้นควบคู่กันไปหรือเกิดขึ้นไปพร้อมกันทั้ง 3 รูปแบบ และจากการศึกษาตามหลักทฤษฎี ความสัมพันธ์กัน ได้ข้อสรุปและกำหนดเป็นกรอบความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
ความสุขในชีวิตสมรส ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีการวิจัย

ประชากร เป็นคู่สมรสที่ประกอบด้วย สามีภรรยา ที่แต่งงานอาศัยอยู่ร่วมกันในช่วง 1-5 ปี แรกหลังการแต่งงาน โดยจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 90,128 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) เนื่องจากในช่วง 1-5 ปีแรกหลังการแต่งงาน เป็นช่วงที่มีอัตราการหย่าร้างสูงที่สุด (Carroll, Janell L. 2012: 225) โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร พบว่าอัตราการหย่าร้างสูงที่สุดในประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quotar sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงสัดส่วนขององค์ประกอบประชากร และกำหนดตามโควตา (หทัยชนก พรอคเจริญ, 2554) จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความสุขและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อความสุขในชีวิตสมรส มีลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรประเมินค่า (rating scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็นลักษณะแบบประเมินมาตรวัดแบบแบ่งคะแนนรวม (Constant sum scale) 7 มาตร ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ มีการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มสามี ภรรยา ที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาค (Alpha Coefficient of Cronbach) ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด พบว่า แบบวัดความสุขและปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส แบ่งออกเป็น แบบวัดความสุข, แบบวัดลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่

สอดคล้อง, แบบวัดการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส และแบบวัดความคาดหวังในชีวิตสมรส มีความเชื่อมั่นในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .96, .87, .84 และ .96 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลวิจัยกับสามี ภรรยาในช่วงต้น ที่แต่งงานที่อาศัยอยู่ร่วมกัน และจดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมายในกรุงเทพมหานคร และได้แบบวัดทั้งสิ้น 400 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรสังเกตโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) การวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัย และการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) ค่าสถิติ GFI ค่าสถิติ AGFI ค่าสถิติ CFI ค่าสถิติ Standardized RMR ค่าสถิติ RMSEA ค่าสถิติ CN

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส ประกอบด้วย ความคาดหวังในชีวิตสมรส, ความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส และลักษณะการรับมือกับปัญหาในชีวิตสมรส ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์แสดงค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝง ดังปรากฏในตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส

โมเดลเชิงสาเหตุ	โมเดลเชิงผล					
	ความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส			ความสุขในชีวิตสมรส		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหา (แบบไม่สอดคล้อง)	0.49**	-	0.49**	-0.25**	0.32**	0.07
ความคาดหวังในชีวิตสมรส	-	-	-	0.71**	-	0.71**
การสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส	-	-	-	0.67**	-	0.67**
R^2	0.24			0.88		

**p<.01

หมายเหตุ : DE = อิทธิพลทางตรง (Direct effects)

IE = อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects)

TE = อิทธิพลรวม (Total effects)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความสุขในชีวิตสมรส พบว่า ความสุขในชีวิตสมรสได้รับอิทธิพลทางตรงเป็นบวกจากปัจจัยด้านความคาดหวังในชีวิตสมรส ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ .71 และ .67 และได้รับอิทธิพลทางตรงเป็นลบจากปัจจัยด้านลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ -.025 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยทั้ง 3 ด้านเป็นสาเหตุสำคัญของความสุขในชีวิตสมรส

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงเป็นบวก พบว่า ความสุขในชีวิตสมรส ได้รับอิทธิพลทางตรงสูงสุดมีค่าเป็นบวกจากตัวแปรปัจจัยด้านความคาดหวังในชีวิตสมรส เท่ากับ .71 แสดงว่าปัจจัยด้านความคาดหวังในชีวิตสมรส มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสุขในชีวิตสมรส เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ โดยตัวบ่งชี้สำคัญอันดับแรก คือ ด้านเพศ, การเงิน, ความไว้วางใจ, เวลาที่มีให้กัน และสัมพันธ์ภาพครอบครัวเดิม (น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ .88, .81, .73, .71 และ .67 ตามลำดับ) กล่าวคือ คู่สมรสที่มีความสมหวังด้านเพศยิ่งสูง ก็ยิ่งมีความสุขในชีวิตสมรสสูงด้วย ปัจจัยรองมาได้แก่ ปัจจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล .67 โดยตัวบ่งชี้สำคัญอันดับแรก คือ การเข้าใจแบบร่วมรู้สึก, การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข, ความสอดคล้องจริงใจ (น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ .88, .68, และ .55, . ตามลำดับ)

นอกจากนี้ สามารถพิจารณาค่าอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส ได้รับอิทธิพลเป็นบวกจากลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง มีค่าอิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.49 กล่าวคือ สามิ ภรรยา ที่กำลังรับมือกับปัญหายิ่งสูง ก็ยิ่งส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสสูงขึ้น นอกจากนี้ความสุขในชีวิตสมรสยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมเป็นบวกจากลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาผ่านการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.32 กล่าวคือ คู่สมรสที่กำลังรับมือกับปัญหายิ่งสูง ส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสสูงขึ้น และส่งผลต่อความสุขในชีวิตสมรสสูงขึ้นด้วย

จากค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรแฝงในโมเดลสมมติฐาน ได้แก่ ลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหา ความคาดหวังในชีวิตสมรส และความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส สามารถอธิบายความสุขในชีวิตสมรสได้ร้อยละ 88 ($R^2=.88$) และลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง สามารถอธิบายความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสได้ร้อยละ 24 ตามลำดับ

2. จากการทดสอบโมเดลสมมติฐานเชิงสาเหตุที่สร้างขึ้น ปรากฏว่าโมเดลสมมติฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการตรวจสอบค่า Chi-square ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติโดยค่า $\chi^2 = 36.78$ ($p = .10$), $df = 40$ และค่าดัชนีอื่นๆเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด $GFI=.97$, $AGFI = .92$, $CFI = 1.00$, $RMSEA = .00$, $SRMR = .04$ กล่าวคือเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ความกลมกลืน พบว่าค่า Chi-square (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และดัชนีอื่นๆยังชี้ให้เห็นว่าโมเดลตามสมมติฐานกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าโมเดลที่สร้างขึ้นสามารถนำมาอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส ได้ดังภาพประกอบ 2

และเลปเปอร์ (Lyubornirsky & Lepper, 1999 ; 46, 137–155) พบว่า ความสุขเชิงอัตวิสัย จะต้องประกอบไปด้วย ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม และระดับความรู้สึกทางบวก ไม่ปรากฏความรู้สึกทางลบ

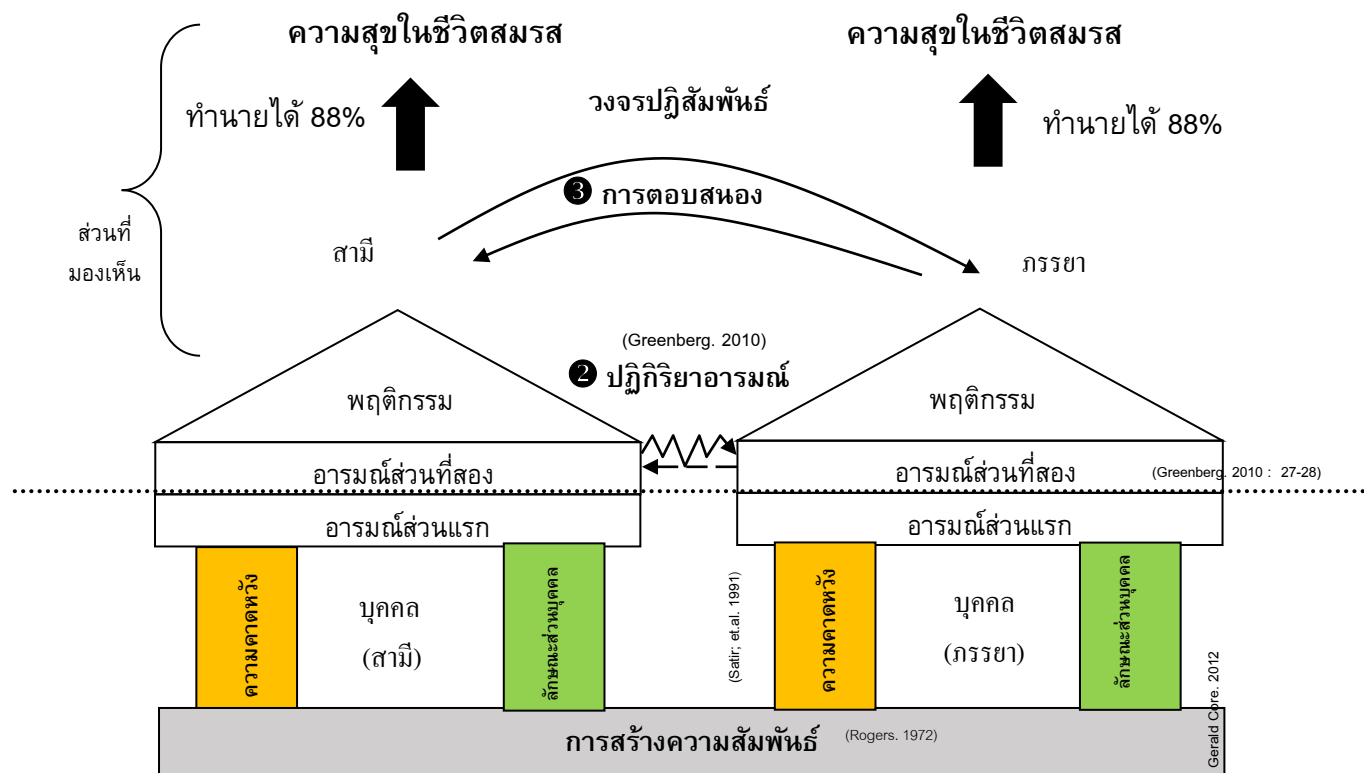
2. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส สามี ภรรยา ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่พบเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส โดยตัดปัจจัยอื่นที่อาจเป็นตัวแปรแทรกซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮิล (Hill, 1992: 115-125) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านพฤติกรรมการสร้างความสัมพันธ์ และตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ที่กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการหย่าร้าง ความสมบูรณ์ และความสุขในชีวิตสมรสของคนไทย ที่ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ และปัจจัยด้านสถานการณ์ในชีวิตสมรส

เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อความสุขในชีวิตสมรสช่วงต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยด้านความคาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบ่งชี้สำคัญ คือ ด้านเพศ รองมาคือ การเงิน ความไว้วางใจ เวลาที่มีให้กัน และสัมพันธภาพครอบครัว ส่งอิทธิพลทางตรงมีค่าเป็นบวกต่อความสุขในชีวิตสมรสมากที่สุด รองมาคือปัจจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบ่งชี้สำคัญ คือ ความเข้าใจแบบร่วมรู้สึก การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข และความสอดคล้องจริงใจ ส่วนลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้อง ส่งอิทธิพลทางตรงมีค่าเป็นลบต่อความสุขในชีวิตสมรส ตัวบ่งชี้สำคัญ คือ ลักษณะเจ้าเหตุผล รองลงมาคือ ลักษณะเจ้ากี้เจ้าการ ลักษณะยอม และลักษณะเฉไฉ ตามลำดับ แสดงว่าทั้ง 3 ปัจจัยเป็นสาเหตุสำคัญของความสุขในชีวิตสมรส และร่วมกันอธิบายถึงความสุขในชีวิตสมรสได้ร้อยละ 88 ($R^2 = .62$) นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะบุคคลในการรับมือกับปัญหาแบบไม่สอดคล้องส่งอิทธิพลทางตรงมีค่าเป็นบวกต่อความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส กล่าวคือ สามี ภรรยา ที่กำลังรับมือกับปัญหาอาจส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสเพิ่มขึ้น และปัจจัยดังกล่าว ส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสมีค่าเป็นบวกต่อความสุขในชีวิตสมรส กล่าวคือ คู่สมรสที่กำลังรับมือกับปัญหา ส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสสูงขึ้น และส่งผลต่อความสุขในชีวิตสูงขึ้นด้วย ที่พบเช่นนี้เพราะว่าแรงจูงใจในการแสดงออกถึงความสุขในชีวิตสมรสของสามี ภรรยา อาจมาจากเพียงปัจจัยด้านเดียว หรือมีปัจจัยด้านอื่นร่วมด้วย เช่น สถานการณ์ทางการเงินในชีวิตสมรสไม่ดีและไม่สมดังที่คาดหวังไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงมีการสร้างความสัมพันธ์อันดี มีความเข้าใจซึ่งกัน และยอมรับในคู่สมรสของตน จึงยังเป็นแรงเสริมให้ชีวิตสมรสยังคงมีความสุขอยู่ หรือสามี ภรรยาที่มีลักษณะการรับมือกับปัญหาในลักษณะไม่สอดคล้อง หากมีการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสในระดับที่เพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้ความสุขในชีวิตสมรสสูงขึ้นได้ ดังที่ ลำพู กันแสนะ (2554: 192) กล่าวว่า สถานการณ์บางอย่างเราไม่อาจหลีกเลี่ยงและเปลี่ยนแปลงได้ แต่สิ่งเหล่านั้นไม่ได้เป็นตัวกำหนด ทุกข์ สุข ของคนได้ทั้งหมด เพราะถ้าสามารถเข้าใจ ก็สามารถอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน สอดคล้องกับ เก็นน์ (Glenn. 1990: 818-831) ได้ทบทวนงานวิจัยส่วนใหญ่ในช่วงปลายศตวรรษ ที่ 19 พบว่า ปัจจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสุขในชีวิตสมรส ประกอบด้วย หลายปัจจัย ทั้งนี้จะส่งอิทธิพลอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือส่งอิทธิพลควบคู่กัน หรือส่งอิทธิพลรวมกันทั้งหมดได้ ดังนั้น หากคู่สมรสมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีสติ ตระหนักถึงลักษณะบุคคลสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีการสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจ ยอมรับ ก็จะสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส สามี ภรรยา ช่วงต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุตามกรอบทฤษฎีทั้งหมดที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาร่วมกันอธิบายถึงความสุขในชีวิตสมรสได้ร้อยละ 88 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยเชิงสาเหตุทั้ง 3 ปัจจัยเป็นสาเหตุสำคัญของความสุขในชีวิตสมรสช่วงต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแต่ละปัจจัยมีตัวบ่งชี้คุณลักษณะของแต่ละปัจจัยอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม สามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาความสุขในชีวิตสมรสได้ทั้งในรูปแบบการวัดประเมิน เพื่อนำมาประกอบการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และในรูปแบบของการให้คำปรึกษาคู่สมรส โดยเน้นที่การพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคู่สมรสตามแบบวัด ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขระหว่างคู่ สามารถนำมาสู่การวางแผนการให้คำปรึกษาได้อย่างเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น

2. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส สามี ภรรยา ในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรสของสามี ภรรยา ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาใช้กระบวนการให้คำปรึกษาคู่สมรส ในมุมมองแบบองค์รวม (Holistic perspective) (Bergman, 2001:151-152) ปัจจัยดังกล่าวเป็นกลไกภายในจิตใจ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาปัจจัยของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2545: 49) ที่ตอบสนองต่อกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นวงจร (Dynamic Process) ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ดังนี้ 1) กลไกภายในจิตใจ 2) ปฏิกริยาทางอารมณ์ และ 3) การตอบสนอง การปฏิสัมพันธ์ ตามแนวคิดซาเทียร์ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2554: 48-49. อ้างอิงจาก satir. 1991) สิ่งที่เกิดขึ้นในโลกภายนอก (ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น) ที่ถูกลำเลียงจากโลกภายใน (ปัจจัยสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส) ตามลำดับชั้นอารมณ์และความคิดที่เริ่มต้น ซาเทียร์ เรียกลำดับขั้นนี้ว่า การปฏิสัมพันธ์แบบบูรณาการ (Ingredients of Interactions) หรือ กระบวนการแห่งโลกภายใน (Internal Process) (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2554: 48) สามารถนำมาแสดงในรูปแบบของ“โมเดลบ้านความสัมพันธ์” (Home Interaction) ดังภาพประกอบต่อไปนี้

① กลไกภายในจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส

ภาพประกอบที่ 3 รูปแบบ “โมเดลบ้านความสัมพันธ์” (Model of Home Interaction)

ที่มา : ภาพจัดทำขึ้นโดยผู้วิจัย

โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ในการให้คำปรึกษาคู่สมรสที่กำลังประสบปัญหา ในมุมมองแบบองค์รวม (Holistic perspective) (Bergman, 2001:151-152) ส่งเสริมให้คู่สมรสมองเห็นภาพรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรสระหว่างกัน ตามแนวทางการให้คำปรึกษาคู่สมรสที่มุ่งเน้นสร้างความตระหนักและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิสัมพันธ์ใหม่อย่างสอดคล้อง แนวทางการให้คำปรึกษาควรสนับสนุนให้คู่สมรสเปิดเผยตนเอง เพื่อบำรุงรักษากันและกัน และปรับสมดุลอย่างเหมาะสม

3. ด้วยการศึกษาข้อมูลจากคู่สมรสในช่วงต้น เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้ข้อมูลผลการวิจัยไม่ครอบคลุมกลุ่มอื่นๆ จึงมีความน่าสนใจหากมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างออกไป อาทิ คู่สมรสในช่วงกลาง หรือกลุ่มตัวอย่างในภาคอื่นๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการช่วยเหลือคู่สมรสหลากหลายกลุ่มยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2553). **คู่มือการให้คำปรึกษาคู่สมรส**. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ดวงทิพย์ เรืองสุริยะพงศ์. (2521). ครอบครัวและเครือญาติในเคหะชุมชนคลองจั่น. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารจิต สาขาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ. (2556). **ซาเทียร์ จิตบำบัด และการพัฒนาตนเอง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวนันท์ ปิยะวัฒน์กุล.(2545). เอกสารประกอบการสอน Satir's brief systemic therapy ขอนแก่น. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ เยพิทักษ์. (2559). “การรับรู้การสนับสนุนขององค์กรและความพอใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันขององค์กร”. *Veridian E Journal, Silpakorn University*. 9(1) 643-654.
- รุ่งพันธุ์ เฮงรัมย์. (2520). **พฤติกรรมตามบทบาททางเครือญาติในครอบครัวในเขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำพูน กันเสนาะ. (2554). “ความสมบูรณ์ทางใจอันเป็นที่มาแห่งความสุข”. *Veridian E Journal, Silpakorn University*. 4 (1): 192-203.
- หทัยชนก พรอคเจริญ. (2554). เทคนิคการเลือกตัวอย่าง. เอกสารบรรยายสำนักนโยบายและวิชาการสถิติ สำนักสถิติแห่งชาติ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). **สังคมวิทยาครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). สถิติการจดทะเบียนสมรส-หย่า จำแนกตามภาค และจังหวัด พ.ศ. 2546 – 2555. กรุงเทพมหานคร. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2545). **จิตวิทยาชีวิตคู่และการให้คำปรึกษาคู่สมรส**. กรุงเทพฯ : ชันดำการพิมพ์.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2554). **จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

- Argyle,M. (1987). **The psychology of happiness**. London: Methuen.
- Bergman, L.R. (2001). Modern interactionism. *European Psychologist*. 6(3). 151-152.
- Carroll, Janell L. (2012). **Sexuality Now: Embracing Diversity**. California: Wadsworth Publishin.
- Creighton University (2000). Time, Sex & Money – The First Five Years of Marriage, the Centre for Marriage and the Family. Creighton University.
- Corey, G. (2012). **Theory and practice of Group counseling (8th ed.)**. Belmont, CA: Brooks/Cole.

- Deutsch. (1973). **The resolution of conflict : Constructive and destructive process**. New Haven, CT: Yale University Press.
- Diener E., Emmons R., Larsen R. and Griffin S. (1985). The Satisfaction with life scale. **Journal of Personality Assessment**, 49(1): 71-75.
- Greenberg, Leslie S. (2010). Emotion-Focused Therapy : A Clinical Synthesis. **Journal of lifelong learning in psychochiatry**. Winter 2010, 8 (1): 31-41.
- Glenn, N. D. (1990). Quantitative research on marital quality in the 1980s. A critical review.
- Gottman, JM; Carrere, S.; Buehlman, KT; Coan, JA; Ruckstuhl, L. (2000). Predicting marital stability and divorce in newlywed couples. **Journal of Family Psychology**. 14(1): 42 – 58
- Kurdek, Lawrence A. (1999). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality for husbands and wives over the first 10 years of marriage. **Developmental Psychology**. 35: 1283-1296.
- Larzelere, R.; & Huston, T. (1980). The dyadic trust scale : Toward understanding interpersonal trust in close relationships. **Journal of Marriage and the Family**. 42, 595-604.
- Lyubomirsky, S.; & Lepper, H. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. **Social Indicators Research**. 46: 137-155.
- Hill, E.W.(1992). Marital and family therapy supervision: A relational-attachment model. **Contemporary Family Therapy**. 14: 115-125.
- Rogers, C. (1972). **Becoming Partners: Marriage and Its Alternatives** . California : Constable and Robinson.
- Satir, V., Banmen, J., Gerber, J., & Gomori, M. (1991). **The Satir model: Family therapy and beyond**. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books.
- David C. Bell & Scanzoni, I. (1979). **Social exchange and behavioral interdependence**. In *Social exchange in developing relationships*, ed. R. L. Burgess and T. L. Huston, 61—98. New York: Academic.